

I oficialų sąrašą neįtrauktų medžiagų stebėseną

ES valstybės narės susiduria su skirtingomis problemomis, susijusiomis su cheminėmis medžiagomis, kurios nėra įtrauktos į prekursorių sąrašą, tačiau gali būti panaudotos neteisėtai narkotikų gamybai (į oficialų sąrašą neįtrauktos medžiagos). Tai priklauso nuo regionuose paplitusių narkotinių ir psichotropinių medžiagų gamybos metodų, cheminių medžiagų prieinamumo ir valstybių narių cheminių medžiagų ar jų mišinių teisinio reglamentavimo nacionaliniame lygmenyje.

Iki 2014 m. ES galiojantys teisės aktai prekursorių kontrolės srityje nustatė pagrindinius reikalavimus ūkio subjektams veiklai su į oficialų sąrašą įtrauktomis medžiagomis ir nenumatė reikalavimų ūkio subjektams veiklai su į oficialų sąrašą neįtrauktoms medžiagoms (jos įtrauktos į ES savanoriškos stebėsenos sąrašą). Todėl į ES rinką iš trečiųjų šalių patekdavo įvairių į oficialų sąrašą neįtrauktų medžiagų, kurios kėlė daug problemų, ypač ALFA- fenilacetoacetonitrilas (CAS Nr. 4468-48-8). Vadovaujantis 1988 m. JT Konvencijos dėl kovos su neteisėta narkotinių ir psichotropinių medžiagų apyvarta 13 straipsniu, kai kurios valstybės narės, pačios ėmėsi iniciatyvos dėl į oficialų sąrašą neįtrauktų medžiagų apyvartos ribojimo priemonių nustatymo bei įgyvendinimo savo šalyje.

Europos Parlamentas ir Taryba 2013 m. lapkričio 20 d. priimdama du naujus reglamentus, kurie iš dalies keičia du pagrindinius reglamentus reguliuojančius prekursorių apyvartą Europos Sąjungoje - 2013 m. lapkričio 20 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 1258/2013 kuriuo iš dalies keičiamas Reglamentas (EB) Nr. 273/2004 dėl narkotinių medžiagų pirmtakų (prekursorių) ir 2013 m. lapkričio 20 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 1259/2013 kuriuo iš dalies keičiamas Tarybos reglamentas (EB) Nr. 111/2005, nustatantis prekybos narkotinių ir psichotropinių medžiagų pirmtakais (prekursoriais) tarp Bendrijos ir trečiųjų šalių stebėsenos taisyklės- įtraukė naujas nuostatas susijusias su į oficialų sąrašą neįtrauktų medžiagų reglamentavimu. Minėtais dokumentais įtvirtino nuostatas, suteikiančias galimybę valstybėms narėms numatyti nacionaliniuose teisės aktuose šių medžiagų rinkos ribojimo priemones.

Aukščiau minėtuose reglamentuose įtvirtintos naujos nuostatos:

1. Kiekviena valstybė narė gali imtis priemonių, kurios būtinos, kad jos kompetentingos institucijos galėtų kontroliuoti ir stebėti įtartinus sandorius, susijusius su į oficialų sąrašą neįtrauktomis medžiagomis:

a) gauti informaciją apie visus į oficialų sąrašą neįtrauktų medžiagų užsakymus arba veiksmus, susijusius su į oficialų sąrašą neįtrauktomis medžiagomis;

b) patekti į verslo patalpas, siekiant gauti įtartinų sandorių, susijusių su į oficialų sąrašą neįtrauktomis medžiagomis, įrodymų;

c) prireikus sulaikyti ir konfiskuoti siuntas, siekiant užkirsti kelią konkrečių į oficialų sąrašą neįtrauktų medžiagų naudojimui neteisėtai narkotinių ar psichotropinių medžiagų gamybai.

2. Kiekvienos valstybės narės kompetentingos valdžios institucijos uždraudžia įvežti į oficialų sąrašą neįtrauktų medžiagų krovinius į Sąjungos muitų teritoriją arba juos iš jos išvežti, jeigu yra pakankamai įrodymų, kad tos medžiagos yra skirtos neteisėtai narkotinių ar psichotropinių medžiagų gamybai.

3. Kad būtų greitai reaguojama į naujas neteisėto medžiagų naudojimo tendencijas, valstybių narių kompetentingos valdžios institucijos ir Komisija gali pasiūlyti į oficialų sąrašą neįtrauktų medžiagų sąrašą įtraukti į oficialų sąrašą neįtrauktą medžiagą, siekiant laikinai stebėti prekybą ja.

4. Taip pat priimta nuostata, suteikianti Europos Komisijai galimybę greičiau įtraukti į oficialų sąrašą neįtrauktą medžiagą į oficialų sąrašą: „Jei manoma, kad pramonės vykdomos savanoriškos stebėsenos neužtenka norint užkirsti kelią į oficialų sąrašą neįtrauktos medžiagos naudojimui narkotinėms ir psichotropinėms medžiagoms neteisėtai gaminti, Komisija gali priimti deleguotuosius aktus, kuriais į oficialų sąrašą neįtraukta medžiaga įtraukiama į priedą“.

Lietuvos rinkoje didžioji dalis į ES ir Jungtinių tautų oficialius narkotinių ir psichotropinių medžiagų (pirmtakų) prekursorių sąrašus neįtrauktų cheminių medžiagų yra sutinkamos teisėtoje apyvartoje. Jos plačiai naudojamos įvairiose pramonės srityse.

2011-2013 m. NTAKD vykdė į oficialų sąrašą neįtrauktų medžiagų, importuotų ar įvežtų į Lietuvos rinką stebėseną. Žemiau pateiktos lentelės duomenys rodo, kad daugumos į oficialų sąrašą neįtrauktų medžiagų apyvarta nėra didelė arba stipriai nekito per stebėtą laikotarpį, išskyrus formamidą, gama butirolaktoną, nitroetaną bei raudonąjį fosforą (žr.7.2.2 lentelę).

7.2.2 lentelė. Į oficialų sąrašą neįtrauktų medžiagų, importuotų ar įvežtų į Lietuvos rinką, kiekiai 2011-2013 m.

Medžiagos pavadinimas	Kiekis (kg.)		
	2011 m.	2012 m.	2013 m.
Acetilchloridas	0	1,44	2,87
Amonio formiatas	0,3	0,05	0,65
Butirolaktonas	0,03	230,05	1,65
Etilaminas	0	0	0,4
Formamidas	2994,24	16,79	5,89
Hidroksilaminas	0,27	0	1
Indolas	1,3	0,11	1,05
Metilaminas	5,69	5,26	5,6
Natrio boro hidridas	1,4	1,16	2,3
Natrio ciano borohidridas	0,01	0,02	0,01
O-toluidinas	0	0	0,35
Propionil anhidridas	0	0,1	0,25
Raudonasis fosforas	100,25	150	0,6
Tionilchloridas	21,64	4,92	3
Acto rūgštis (ledinė)	1300453,2	1554448	1193402,36
Acetonitrilas	1370,21	1587,35	9969,75
Etilacetatas	0	85678,49	185045,21
Izopropilo alkoholis	0	0	466811,53
Skruzdžių rūgštis	95822,05	253343	295578,49
Stirenas	0	1,01	47214,97
1,4-Butandiolas		600	603,06
Benzaldehidas	172,58	24,23	181,07
Benzolas	493,1	516,43	310,1
Formaldehidas	493,1	2515,33	991,28
Jodas	73,15	77,95	70,06
Metilzobutylketonas	528,56	402,81	354,2
4-metoksibenzaldehidas	0,15	0	25,61
Anilinas	7,52	3,54	20,88
Nitroetas	15,61	645,53	0

Duomenys ir informacija apie į oficialų sąrašą neįtrauktų medžiagų apyvartą, apklausiant ūkio subjektus, kurie platina chemines medžiagas, renkami du kartus per metus. Surinkti duomenys sisteminami, analizuojami, stebimos rinkos tendencijos ir galimi gamybos pokyčiai, lyginama su ES patirtimi. Didėjant tam tikrų į oficialų sąrašą neįtrauktų medžiagų įvežimui į LR teritoriją informuojamos atitinkamos institucijos ir aktyviai vykdoma tolimesnė šių medžiagų stebėseną.